

ШЛЯХИ І НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗИ

Ярмак Ю.О. (м. Запоріжжя)

Анотації

В статті дається аналіз удосконалення механізмів місцевого самоврядування в умовах кризи; вивчається поняття «механізм місцевого самоврядування» та різноманітні підходи до їх удосконалення; деталізація механізмів місцевого самоврядування, розробка критеріїв ефективності, створення системи постійних і глибоких зв'язків з громадськістю.

The article analyzes the improvement of mechanisms of local government in crisis; vyvachyayetsya notion of "mechanism of local government and different approaches to their improvement, detailing the mechanisms of local government, development of performance criteria, a system of standing and deep ties with the public.

Ключові слова

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, МЕХАНІЗМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ, УПРАВЛІННЯ.

Вступ

Місцеве самоврядування – це найбільш ефективна форма управління на місцевому рівні, яка забезпечує підвищення добробуту його жителів, вільний розвиток особистості, зростання економічної, політичної, наукової і моральної ролі суспільства в суверенній країні.

Місцеве самоврядування підвищує роль місцевих ініціатив, сприяє залученню громадян та громадських об'єднань до активної участі в житті суспільства і існування в Україні інституту місцевого самоврядування – незаперечний факт.

Мета статті:

- проаналізувати феномен місцевого самоврядування та основні шляхи і напрямки його оптимізації;
- розкрити сутність поняття «механізм місцевого самоврядування».

Обговорення проблеми

Незаперечною є сьогодні і потреба у подальшій деталізації його механізмів, розробці критеріїв ефективності, створенні системи постійних і глибоких зв'язків з громадськістю та в інших чинниках того, що Європейська хартія про місцеве самоврядування визначає як "підвалини будь-якого демократичного ладу".

Система місцевого самоврядування в Україні, переживши етап становлення, набуває все більшої ваги і значення. Та все ж, з огляду на незначний час її існування як самостійної владної інституції, існує

багато неврегульованих питань і проблем у її формуванні і функціонуванні, способах прийняття і реалізації управлінських рішень, розвитку і функціонуванні механізмів управління.

Ці питання є тим важливішими, оскільки наше суспільство перебуває на такому етапі розвитку, коли наукове управління ним на підґрунті пізнання соціальних закономірностей усе більше стає свідомим процесом, а це, у свою чергу, вимагає всебічного вивчення й удосконалення механізмів управління. Також не можна залишати поза увагою той факт, що абсолютна більшість громадян нашої держави так чи інакше інтегрована в структуру системи місцевого самоврядування (як члени територіальних громад) і повсякденно стикається з результатами його діяльності (позитивними чи негативними), а отже, на підставі переважно цього досвіду в них формується ставлення до влади - як місцевої, так і центральної, а також до держави в цілому. Крім того, ефективність роботи системи місцевого самоврядування безпосередньо позначається на всьому механізмі держави, тому що до сфери компетенції цієї інституції віднесено великий масив державних справ, як до однієї з ключових ланок, що являє собою “низовий і особливо демократичний підвид державного управління, суб’єктом якого виступають мешканці поселень та адміністративних територій, а сенсом слугують проблеми комплексного облаштування місця проживання людей” та “комплексне політико-правове явище, окремий вид публічної влади, принцип її організації на місцях, згідно з яким взаємовідносини центру і регіонів будуються на засадах правової, організаційної та матеріально-фінансової автономії місцевих органів влади, а також гарантоване державою конституційне право територіальних громад сіл, селищ, міст самостійно вирішувати питання місцевого значення і територіальну самоорганізацію громадян України”

Усе згадане вище є важливим ще й тому, що місцеве самоврядування в усьому різноманітті та багатоаспектності свого існування не є такою системою, яка повністю саморегулюється, нездатне само по собі долати абсолютно всі проблеми і виклики часу, передбачувати всі ризики, котрі виникають на шляху його існування, а тому потребує цілеспрямованого керівного впливу, який здійснюється через певний механізм управління. Його незадовільна робота, безумовно, негативно позначається як на якості життя людей - членів територіальної громади, так і на умовах діяльності господарюючих суб’єктів, що функціонують на території громади. Також це має важливе значення і з огляду на те, що економічне і господарське життя на місцях потрібне не само по собі, а як джерело створення сучасних робочих місць, заробляння коштів на соціальні й культурні потреби і повинно мати соціально орієнтований і соціально організований характер. Фокусування проблем розвитку держави та системи місцевого самоврядування на забезпеченні їх дієздатності та

Шляхи і напрямки удосконалення механізмів місцевого самоврядування в умовах кризи

ефективного функціонування й подальшого розвитку спонукає науковців і практиків до розробки структури, моделі та сутності механізмів управління, а також вирішення питань підвищення їх ефективності та дієвості.

Серед багатьох публікацій, в яких розглядаються питання сутності, різновидів, стану значення та характеристик механізмів управління, можна виділити роботи таких російських і українських дослідників, як Г.В.Атаманчук, В.Г.Афанасьєв, Р.Р.Аліуллов, Ю.А.Тихомиров, Д.І.Правдін, А.М.Омаров, Н.Р.Нижник, В.Борденюк, Г.Леліков, С.Мосов, Г.І.Мостовий, А.Л.Гапоненко, А.Г.Гладишев, В.Н.Іванов та А.В.Іванов, а також багато інших. Але слід зазначити, що більшість дослідників розглядає механізми управління в загальносуспільному, економічному або суто організаційному значенні, здебільшого в контексті обмеженого спектра проблем, який перебуває в колі його наукових інтересів, а питання механізму управління стосовно системи місцевого самоврядування майже не розглядається або розглядається в дуже обмеженому (суто інституціональному, організаційному тощо) аспекті, а така категорія, як механізм управління, потребує, на мій погляд, комплексного підходу. До того ж багато хто з дослідників (як, наприклад, російський автор Р.Р.Аліуллов) відзначають, що “на сьогоднішній день різними авторами сутність механізму управління трактується далеко неоднозначно. Як наслідок, через розбіжності в розумінні сутності до цього часу не вдається створити прийнятну дефініцію даної категорії, що значною мірою утруднює формування наукової основи теорії механізму соціального управління”.

Отже, спираючись на наведену думку, як мету цієї статті слід визначити розгляд сутності, структури і характеристик механізму управління та його особливостей стосовно системи місцевого самоврядування. Як зазначав В.Г.Афанасьєв, “механізм управління - велика річ. Відпрацьований управлінський механізм - необхідна і важлива умова ефективності управління”. Тож механізм управління - це невід’ємна і вкрай важлива складова як державного управління, так і системи місцевого самоврядування. Слово “механізм” запозичене із грецької мови, з якої може бути перекладене як “зброя”, “машина”. Сучасні тлумачні словники наводять такі його основні значення:

1. Внутрішня будова машини, приладу, апарату, що приводить їх у дію.

2. Система, будова, що визначає порядок якогось виду діяльності (наприклад державний механізм), або: 1. Пристрій, що перетворює рух (те ж саме що й машина). 2. Внутрішня будова, система чого-небудь.

3. Сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та ін. явище. Усі ці визначення, безумовно, мають

значення для з'ясування поняття “механізм”, але будь-яке з них, як і їх сукупність, не можна вважати повністю прийнятним для визначення поняття “механізм управління”. Сучасні суспільні науки нагромадили досить великий масив визначень категорії “механізм управління”, але багато з них або мають ті чи інші недоліки, або не відображають повною мірою специфічні риси системи місцевого самоврядування. Так автор багатьох наукових праць у сфері державного управління Ю.А.Тихомиров розуміє механізм соціального управління як “спосіб організації та функціонування управління, що полягає у висуванні обґрунтованих цілей, у створенні і розвитку управлінської сис-

теми, що покликана здійснювати під час управлінського процесу досягнення цілей. У широкому розумінні механізм управління являє собою процес погодженого впливу суб'єкта управління на явища соціальної дійсності, що його оточує”. Схожого трактування дотримується і Д.І.Правдін, який вважає механізм управління “процесом реалізації в управлінській діяльності встановлених норм, правил поведінки, принципів”.

Г.В.Атаманчук під “соціальним механізмом формування і реалізації державного управління” розуміє “сукупність і логічний взаємозв'язок соціальних елементів, процесів і закономірностей, за допомогою яких суб'єкт державного управління (його компоненти) “схоплює” потреби, інтереси та цілі суспільства в управлінських впливах, закріплює їх у своїх управлінських рішеннях і діях та практично проводить їх у життя, спираючись на державну владу”. Інший відомий дослідник питань соціального управління, А.М.Омаров, вважає, “що можна було б охарактеризувати механізм управління як спосіб організації, включаючи і забезпечення функціонування управлінської підсистеми, орієнтованої на досягнення цілей системи”. В.Г.Афанасьєв вважає, що механізми управління - це “ті практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи управління впливають на суспільство, виробництво, будь-яку систему соціального порядку з метою досягнення цілей, що стоять перед ними, вирішення поставлених завдань”, у чому з ним повністю згодні й деякі інші автори при визначенні механізму державного управління, відносячи всі ті практичні засоби, важелі та стимули до суб'єктної діяльності органів державної влади.

Недоліки законодавчої бази щодо механізмів місцевого самоврядування

Після того, як з прийняттям Конституції України вдалося закріпити ідею місцевого самоврядування на конституційному рівні, визначивши основні положення його організації та функціонування, встало питання про розробку законів, що забезпечували б збалансовану, погоджену та ефективну організацію місцевої влади. Базовим в цьому напрямку став, звичайно ж, Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”. Але оскільки прийняття закону Шляхи і напрямки удосконалення механізмів місцевого самоврядування в умовах кризи

було результатом політичного компромісу, він містить багато положень, що в тій чи іншій мірі суперечать Конституції України і Європейської Хартії про місцеве самоврядування і будуть внутрішньо неузгодженими. Усе це призводить до того, що значно знижується чинність закону, особливо в фінансово-бюджетній сфері. Сутність місцевого самоврядування в Законі України “Про місцеве самоврядування” визначається досить чітко. Це є “гарантоване державою право і реальна можливість територіальної громади – жителів села, селища, міста, - самостійно, або під відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України”. Але в цьому формулюванні упущено два істотних моменти, що значно знижує суть самоврядування як категорії сучасного права. В перших, не визначене, в чих інтересах здійснюється місцеве самоврядування. А в Європейській Хартії про місцеве самоврядування це питання вирішене однозначно: “органи місцевого самоврядування діють в інтересах місцевого населення”. Іншим важливим моментом, що забуто, є те, що місцеве самоврядування, згідно зі Всесвітньою Декларацією про місцеве самоврядування, “є не тільки право, але і зобов'язаність місцевих органів влади”.

Тобто Верховна рада України, прийнявши саме таке визначення місцевого самоврядування, звільнила місцеві органи і посадових осіб від обов'язку вести суспільні діла перш за все в інтересах населення. Отже, стан справ в регіонах буде залежати перш за все від суб'єктивного характеру. Напрямки роботи примушені будуть визначатися відповідно балансу політичних сил, впливу мерів та губернаторів, свідомості і можливостей депутатів. Виходить так, що ступінь задоволення населення роботою місцевих органів влади не впливає на критерій ефективності місцевого самоврядування. Велике значення на подальший розвиток демократії в Україні має те, чи будуть суспільні недержавні громадські організації включені в місцеве самоврядування. Згідно Закону України “Про місцеве самоврядування” організації не є елементом місцевого самоврядування, хоча в усьому світі вони визнаються впливовою силою в суспільному розвитку. Тут, звичайно, багато буде залежити від змісту майбутнього Закону України “Про політичні партії”. Але Конституцією України і законодавством України передбачено, що народ в цілому, територіальні громади, жителі сіл, селищ, міст беруть участь в управлінні перш за все безпосередньо, самостійно, прямо, і вже в іншу чергу – через органи державної влади або місцевого самоврядування. Тобто суспільні недержавні неприбуткові організації згідно законодавства України слід розглядати не як окремий ізольований елемент демократії, а як форму, спосіб безпосередньої участі громадян в управлінні, як невід'ємний елемент системи місцевого самоврядування. Інша причина, що вимагає розглядати

громадські організації як невід'ємний елемент місцевого самоврядування, і що прямо зобов'язує місцеві Ради, їхні виконавчі органи, посадових осіб підтримувати громадські організації, - проголошені права людини, що охороняються законом. Це право на участь в управлінні державою, право на участь в місцевому самоврядуванні і на свободу об'єднань.

Суттєвим моментом є те, що джерелом влади в Україні, згідно з Конституцією, є весь народ, а не окрема його частина, в даному разі територіальна громада. В цьому треба використовувати досвід, поширений в країнах Європейського союзу. Суть його в тім, що місцеве самоврядування користується лише правовою, організаційною та фінансовою автономією стосовно державної влади, а не є окремим різновидом влади. Заслугує окремої уваги питання доцільності можливості функціонування Рад депутатів в районах обласних центрів. Гадаю, що часи подібних рад вже минули. З урахуванням адміністративних реформ, ринкових відносин Ради стають архаїчною формою, яка суперечить часу. Повернення до сесій, засідань ісполкомів, комісій, винесення численних рішень, підготовки всіляких звітів, заслуховувань та ін. – це втрата і часу, і величезних грошових ресурсів. Тому, враховуючи минулі традиції та звички, існування Рад в районах міст вважаю недоцільним, тому що корисної праці від них ніякої не слід очікувати. Та ще можна привести один тільки факт, що в Запорізькій області налічується 6293 депутата Рад всіх рівней, з яких: 8 депутатів Верховної Ради, 100- облради, 1420 – міських та районних, 4765 – сільських та селищних Рад. Безумовно кожна територіальна громада повинна мати своїх представників на всіх рівнях, але кількість має переходити у якість, і в першу чергу за допомогою поліпшення законодавства. Значною прогалиною законодавчої бази є відсутність Закону України “Про право комунальної власності”, який розроблено, але фактично не прийнято. Правове врегулювання статусу об'єктів прав комунальної власності та завершення формування цієї власності - це вагома передумова справжнього самоврядування. Треба прискорити прийняття цього закону, надати органам місцевого самоврядування право мати в комунальній власності не тільки рухоме і нерухоме майно, а й землю та інші природні ресурси. Тоді самоврядування отримає реальні економічні важелі розв'язання соціально-економічних проблем відповідних територій. Ухвалення Закону про право комунальної власності в Україні дасть можливість визначити природу спільної власності територіальних громад, зокрема тієї, що перебуває в управлінні обласних і районних рад. Це дасть змогу усунути численні конфлікти, які сьогодні мають місце між органами місцевого самоврядування первинного рівня і обласними і районними радами в сфері управління комунальною власністю. Усі проблеми, які стоять перед місцевим самоврядуванням і законодавством щодо нього треба

Шляхи і напрямки удосконалення механізмів місцевого самоврядування в умовах кризи

вирішувати комплексно, шляхом кодифікації законодавства про місцеве самоврядування, створення його цілісної правової бази. Це можливе лише за рахунок ухвалення Верховною Радою України Кодексу законів про місцеве самоврядування (Муніципальний кодекс), який подано в парламент. "Він врегульовує цілий спектр проблем функціонування місцевого самоврядування в Україні, зокрема, формування його фінансово-економічних основ, функціонування об'єктів права комунальної власності, визначення та розподілу повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування та ін."

Міжбюджетні відносини та фінансування місцевого самоврядування

Найголовнішою проблемою, що вимагає вдосконалення - це міжбюджетні відносини та фінансування місцевого самоврядування. Достатнє економічне і фінансове забезпечення самоврядування неможливе без великомасштабної бюджетної реформи, яка полягає в децентралізації міжбюджетних відносин. До ключових завдань бюджетної реформи належать: забезпечення гарантованої мінімальної доходної бази місцевих бюджетів, запровадження таких механізмів, які зацікавили б регіональну владу в зміцненні місцевих фінансів. Це могло б бути, зокрема, закріплення за місцевими бюджетами на довгочасній основі частини загальнодержавних податків і трансфертів.

З початку має бути чітке розмежування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також повноважень між різними рівнями місцевого самоврядування. Таке розмежування приведе до підвищення відповідальності органів місцевого самоврядування і органів виконавчої влади за стан справ у регіонах, містах і селах, дасть можливість значно посилити контроль за належним виконанням ними своїх функцій та сприятиме уникненню конфліктів між посадовими особами органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади. Це створить передумови для запровадження нових міжбюджетних відносин, запровадження нових механізмів формування місцевих бюджетів та фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Запровадження цього механізму має супроводжуватися поетапним проведенням адміністративно-територіальної реформи. Метою її першого етапу має стати створення нової територіальної одиниці, самодостатньої економічно і фінансово - територіальної громади. Це відповідатиме загальним принципам формування фінансових ресурсів місцевих органів влади, викладених у Європейській Хартії місцевого самоврядування. Зокрема, в ній визначено, що "Фінансові ресурси органів місцевої влади повинні бути порівнянними з покладеними на них обов'язками. Система, на якій базуються формування фінансових ресурсів, що надаються місцевим органам

влади, повинна мати достатньо диверсифікований і постійний характер".

Важливу роль у розвитку місцевого самоврядування має відіграти запровадження в Україні нової моделі місцевих податків і зборів. Використання в Україні потенціалу місцевих податків і зборів поки що вкрай неефективне, і вони своїх функцій не виконують. За останні п'ять років частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів фактично не змінилася і становить не більш як 4 відсотки. Органи місцевого самоврядування фактично перетворюються на утриманців державного бюджету. За цих обставин міські, сільські та селищні ради не зацікавлені активно включатися у пошук додаткових джерел фінансування соціальних послуг, які вони надають мешканцям територіальних громад. Розв'язання проблеми місцевих податків і зборів в Україні має принципово важливе значення. Зарубіжний досвід свідчить, що поки місцеві податки і збори не стануть вагомим чинником формування доходів місцевих бюджетів, місцеве самоврядування залишатиметься лише декларацією. Стосовно цього урядом вже зроблені певні кроки в розробці Закону України "Про державний бюджет України" щодо встановлення певних правил взаємовідносин місцевих бюджетів та державного бюджету України. Так, порівняно з минулим роком, власні та закріплені доходи місцевих бюджетів мають зрости на 40,9%, зокрема, у Вінницькій області - на 39%, Запорізькій - 33,3%, Миколаївській - на 44%, Черкаській - на 51,4%. Головним стає забезпечення такого зростання доходів місцевих бюджетів, щоб не виникала загроза втручання місцевої влади у фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання і недостатнього фінансування видатків на заробітну плату працівникам бюджетної сфери та соціальні виплати. Тому дуже важливо сконцентрувати основну увагу на внутрішньому ринку, тобто використовувати наявні матеріальні й фінансові ресурси безпосередньо в регіонах, розвиваючи галузі, які насичують внутрішній ринок області. Збалансований підхід до розв'язання проблем промислової інфраструктури областей може дати значні надходження до бюджетів регіонів.

Висновки

Можна зробити висновок, що механізм управління в системі місцевого самоврядування являє собою сукупність і логічний взаємозв'язок управлінських і самоврядних засобів, способів та важелів, за допомогою яких територіальна громада безпосередньо або через уповноважені нею органи досягає власних потреб і інтересів, виконання повноважень й реалізації цілей власного існування та розвитку в межах власної території.

Дослідження процесу державотворення в Україні дозволяє визначити, що державне управління стає ефективним тоді, коли йому на допомогу приходять усі основні структури громадянського

Шляхи і напрямки удосконалення механізмів місцевого самоврядування в умовах кризи

суспільства. Невід'ємною складовою громадянського суспільства є реальне місцеве самоврядування. Україна має власні історичні традиції формування самоврядних структур, які, на жаль, виявились перервними через відсутність тривалий час власної держави. Відновлення і зміцнення місцевого самоврядування за роки незалежності стало одним з найвагоміших результатів українського державотворення. Конституція України не лише закріпила демократичні надбання, а й відкрила нові перспективи, дала могутній поштовх зміцненню взаємодії між інститутами влади і суспільства, державою і самоврядуванням.

На нинішньому етапі державотворення процес становлення й розвитку ефективно діючої системи органів місцевого самоврядування позначений значними змінами національного законодавства у сфері організації територіальної владної вертикалі. Тому доцільно актуалізувати окремі дослідження історичного процесу формування самоврядування в країні саме як системи й виділити при цьому етапи: 1991-1995 рр., 1995-1996 рр., 1996-1997 рр., 1997-1999 рр., 1999-2002 рр. Аналіз кожного з цих етапів заслуговує на самостійне наукове дослідження передумов оптимізації владних відносин в Україні.

У сучасних умовах Україна впевнено наближається до європейського типу самоврядування, який принципово відповідає нашим національним традиціям. Важливо сьогодні розумно підійти до світового, зокрема, європейського досвіду, проаналізувати різні моделі діяльності самоврядних структур, детермінувати позитивні й негативні риси кожної з них. Велике значення має аналіз регіональної політики європейських країн., оскільки дозволяє зрозуміти стратегію формування відносин центру, регіонів і самоврядних структур. При цьому важливо напрацювати методологію аналізу функціонування систем самоврядування, звернутися до визначальних завдань системи самоврядування.

Особливого значення набуває гуманістична спрямованість діяльності органів місцевого самоврядування, врахування таких вимог, як пріоритетність прав і свобод людини відносно публічної влади, задоволення потреб людини на засадах рівності і справедливості. Адже місцеве самоврядування спрямоване на реалізацію завдань по створенню умов для забезпечення життєвих інтересів, соціального захисту населення, надання йому високоякісних послуг та забезпечення захисту і реалізації прав і свобод громадян. Ці завдання ґрунтуються на конституційних принципах додержання прав і свобод та захисту законних інтересів громадян, додержання соціальних стандартів і форм, гарантованих державою.

Основним завданням сучасної держави є створення найбільш сприятливих умов для реалізації прав і свобод громадян. Але в той же час реалізація завдань, забезпечення визначеного рівня життя

населення здійснюється не в державі взагалі, а в конкретних територіальних утвореннях компактного проживання громадян - муніципальних утвореннях, на рівні самоврядування. Саме тут повинні бути насамперед створені умови для реалізації гарантованих державою прав і свобод, а також забезпечена можливість впорядкованого проживання. На цьому рівні слід щодня забезпечувати безпеку, надавати медичне обслуговування, надавати можливість одержання стандартної освіти, створювати робочі місця, надавати транспортні, торгові, побутові, комунальні послуги.

Говорячи про реалізацію конституційного права населення на здійснення місцевого самоврядування, необхідно усвідомлювати, що ефективність цього процесу багато в чому залежить не тільки від наявності всього комплексу необхідних законів, що забезпечують організаційну й економічну самостійність муніципальних утворень, але і від розуміння населенням своїх прав і можливостей у здійсненні місцевого самоврядування, від дійсної спроможності цими правами грамотно скористатися, спроможності реалізації права на місцеве самоврядування.

Для реальної здатності реалізувати права на місцеве самоврядування необхідне виконання таких умов як, по-перше, наявність механізмів здійснення права, тобто наявність органів, утворюваних населенням для реалізації своїх прав у вирішенні місцевих питань, процедур прямого волевиявлення (референдуми, конференції, сходи) або залежності від населення утворюваних їм органів (вибори, форми контролю); по-друге, наявність можливості здійснення права, тобто наявність фінансово-економічної бази для забезпечення реальної самостійності населення і дієздатності утворюваних їм органів; по-третє, наявність усвідомленої волі в здійсненні права, тобто активна участь у процесі організації місцевого самоврядування не тільки держави (через офіційні рішення його органів і реалізацію їхніми посадовими особами), але і населення (через широку участь у процесі, зацікавленість у його результаті).

Всі ці складові знаходяться у даний час в процесі формування, але саме їх нерозривне поєднання, наявність організаційних структур місцевого самоврядування, що володіють економічними і правовими інструментами реалізації політики соціального розвитку при активній участі і зацікавленості населення та держави може призвести до створення реального ефективного місцевого самоврядування, а отже, і забезпечення стабільного поступального розвитку українського суспільства і української держави.

Перспективи подальшого наукового дослідження: налагодження чіткої та широкої взаємодії органів місцевого самоврядування з громадою та утвердження поваги громади до інституту місцевого самоврядування взагалі та самоврядних органів зокрема, а також до їх рішень, постанов та розпорядчих документів;
Шляхи і напрямки удосконалення механізмів місцевого самоврядування в умовах кризи

розробку форм, засобів і методів, які б дозволяли найбільш повно врахувати потреби та інтереси громади як такої та її окремих складових у діяльності управлінських структур місцевого самоврядування; формування знань, управлінських концепцій, проектів, програм тощо; розвиток управлінських відносин; розробку та втілення управлінських технологій, що оптимізують сам процес управління та об'єднують в одне ціле управлінські знання, відносини і творчу діяльність, роботу суспільних інститутів.

Джерела

1. Яцунська О. Проблеми становлення місцевого самоврядування в Україні: досвід соціологічного аналізу // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 2 – 9.

2. Воронкова В.Г. Муніципальний менеджмент: Навч. Посібник для ВНЗ/Мін. Освіти і науки України.- К.; ВД «Професіонал» , 2004. - 248с.

3. Афанасьев В.Г. Человек в управлении обществом - М.: Политиздат, 1977. - 382 с.

4. Закон України про місцеве самоврядування в Україні

5. Нижник Н., Леліков Г., Мосов С. Про співвідношення категорій процес і механізм та їх використання в управлінській діяльності органів виконавчої влади // Вісн. держ. служби України. - 2001. - № 3. - С. 80-87.

Стаття надійшла 26.02.10 р.